

cselekvényhez, tehát eredményhez soha sem jutottak. Ideje volna ezen tradícióval végképp szakítanunk. [...]

Átmenve a középkotatásra, itt is meg kell jegyezni, hogy a gimnáziumok kiadásai részint új iskolák fölállítása, részint a tanárok fizetésének fölemelése által a jelen évben többre mennek, mint mentek a múltban. Különösen meg kell említenem, hogy figyelemmel a nemzetiségi kérdésre, Zomborban gimnáziumot állítottunk tekintettel a szerb, Munkácson pedig algimnáziumot terveztünk, tekintettel a rutén nemzetiségre. [...] Nem sokára törvényt fogunk alkotni a középtanodákról, melynek javaslata már készen van, amikor majd idején lesz határozni: nem szükséges-e a fővárosban, valamint az ország külön részeiben állami gimnáziumokat állítani, melyek sajátságos viszonyaink közt tökéletesebbek lehetnek, mint a most létező gimnáziumok, mert az államnak módjában van, mellőzve a felekezeti tekinteteket, nagyobb körben megválogatni a tanárokat. Az ily gimnáziumok mintául szolgálhatnak majd, s mindenesetre üdvös versenyt fognának előidézni. [...]

A tanítók rosszul fizetettek, jövőjük mostanáig biztosítva nincsen; igaz, hogy a közoktatási minisztérium a tanítók nyugdíjazásának kérdésével foglalkozik, s én az ez ügyre vonatkozó tervet, föltéve, hogy praktikusak, szívesen elfogadom, ha máshonnan jönnek is. De a tanítók pályája még akkor is egészben véve háládatlan, ha humanisztikus érzelmek nem buzdítják őket. A hiány a tanítóknál azonban nemcsak nálunk létezik, hanem Németországban is. S ezen bajon alig lehet segíteni, hacsak Amerika példáját nem követjük, ahol az elemi tanítással főleg a nők foglalkoznak.

Ha a községeket új iskolák építésében s a létezők nagybővítésében nem istápoljuk: lehetetlen a tanköteles gyermekek iskoláztatása, mert iskolai épületeink nincsenek arányban a tanköteles gyermekek számával. Tekintve pedig, hogy igen sok helység létezik, hol semmiféle iskola nincsen, s nem is létezik azon föltételek, hogy ott akár felekezeti, akár községi iskola felállíttassék; ott csak directe az állam költségén az 1868. XXXVIII. tv. cikk 80. §-a értelmében lehet iskolát állítani. [...] Biztosíthatom azonban a tisztelt házat, hogy a kormány a népoktatás dolgában mindent el fog követni a létező tanítók s a rendelkezésünkre álló pénzüsszegek arányában.

Befejezésül azon megjegyzést kockáztatom, hogy bármennyit fog az ország a közoktatásra költeni: e költség nem fogja az ország pénzügyét derangirozni [szétzilálni]; ellenkezőleg: ez pénzügyeinket emelni fogja, s ezen szellemi investíció [befektetés] kamatai fogják legbiztosabban helyreállítani az ország pénzügyét.

Olvasókönyv Lajosmizséről

Lajosmizse Bács-Kiskun megye északi szélén lévő, mintegy 11 ezer lakost számláló kisváros Kecskemét szomszédságában. A település történelmének egyes fejezeteiről már több kötet ismert. Az Alföld, Kiskunság, Jászság történelméről, néprajzáról és művészetéről szóló, ide vonatkozó szakirodalmon túl elsősorban a lajosmizsei származású történész, kultúrantropológus, dr. habil Kürti László egyetemi tanár munkáit kell említenünk. Kürti László az elmúlt két évtizedben több helytörténeti témájú kötetet írt, s jelentetett meg, amelyek a település múltjának egy-egy fejezetét tárják fel. Ezúttal a 2016/17-es tanévkezdésre megjelent általános iskolai olvasókönyvét mutatjuk be.

A honismeret választható iskolai tantárggyá válását mérőföldkőnek tekintjük az oktatásügyben, hisz a nemzethez és a saját településhez való kötődés kialakításához, valamint a helyi identitás megerősítéséhez nem elegendő, ha az ezeket megalapozó ismeretek csupán esetlegesen és szórványosan jelennek meg az általános iskolai oktatásban. A gyakorlat azonban azt mutatja, hogy a honismeret mint tantárgy megjelenése ellenére a legtöbb településen a helytörténeti ismereteket, forrásokat gyerekek, általában formában – és nem külön szakórán – történik. Ennek leggyakoribb oka a megfelelő (tan)könyv és – emiatt – a feladatra vállalkozó pedagógusok hiánya.

Az elmúlt évtizedben megemelkedett az egyes települések múltját vagy annak egy szeletét feltáró kiadványok száma és sok esetben ezeket már nem csupán a téma iránt érdeklődő szakemberek forgathatják haszonnal, hanem a helytörténetet tanítani kívánó pedagógusok is. Jelenleg azonban még kevés azoknak a kiadványoknak a száma, melyek a helytörténeti ismereteket, forrásokat gyerekek, általában iskolás tanulók számára is készen, „fogyaszthatóan” tálnák, s így megkönnyítenék a helytörténet iránt elkötelezett óvónók, tanítók és tanárok munkáját.

Kürti László *Lajosmizse – Jászok a Kiskunság peremén* című olvasókönyve a szerző több, a településről és környékéről szóló tudományos és ismeretterjesztő publikációja után született meg, kifejezetten

az általános iskolai tanulók helytörténeti tanulmányainak a megalapozására. A kötet formai megjelenésében, nyelvezetében és felépítésében a célkorosztálynak kedvez. 17 fejezetben belül több rövid alfejezetben mutatja be a település földrajzi elhelyezkedését, környezetét, múltját és jelenét a rézkortól kezdődően. Népi kultúráját, hagyományait, kulturális és sportéletét, a II. világháború és az államszocializmus éveit, a rendszerváltást, valamint napjaink Lajosmizsáját is megismerhetjük a kiadványból. Az olvasnivalót ábrák, rajzok, térképek, fotók szemléltetik és forrásszemelvények, néprajzi gyűjtésekből származó idézetek egészítik ki. Egyes fogalmakat külön szövegdobozokban található magyarázatokkal látott el a szerző. Ugyancsak szövegdobozokban találjuk a legkülönbözőbb apróbb, vagy különleges kiegészítő információkat a település múltjával vagy jelenével kapcsolatban. A könyv szerkesztésének köszönhetően bárhol is ütik fel, azonnal „emészthető” mennyiségű és mélységű tudásanyaghoz jutunk. A főszöveg mellett mindenütt érdekességekre találunk: betyártörténeteket, cigánymeséket, mondákat, legendákat, földrajzi nevek magyarázatát, képeslapot, alaprajzot, fényképeket, festményeket, és régi kézírást, térképrészletet, oklevélszövegeket vagy épp korabeli újsághirdetéseket böngészhetünk. Hogy hogyan kapcsolódik Lajosmizse helytörténetéhez a sziksógyártás, az Angster Orgonagyár, vagy épp a postakocsik története? Mi volt a jász kirajzás és mi a redempció? Melyek a kun eredetű szavaink? Milyen mértékegység volt a kila? Milyen éves fizetések voltak 1927-ben? Valóban a garabonciás diák hozta-e a *bagdányt* (jégesőt)? Mi köze volt Móricz Zsigmondnak vagy épp Bessenyei Ferencnek Lajosmizséhez? Mit jelent pontosan a dülöl szavunk? A kérdéseket, melyekre választ kaphatunk a könyvből, hosszan lehetne sorolni. Fontos leszögezni, hogy az olvasókönyv minden korosztály fogékonyságát fejlesztheti a helytörténet iránt és az élvezetes olvasmányon túlmenően bizonyára ösztönzi majd az olvasóit arra, hogy saját családjuk története felé is érdeklődéssel forduljanak. Kapocs lehet nem csak a generációk, hanem a helyi családok között is.

A 183 oldalas olvasókönyv, melynek szerkesztésében a helyi pedagógusok is közreműködtek, minden bizonnyal hasznos segédanyag lesz az iskolában. A Nemzeti Alapintérv tanulási-módszertani javasolataink is megfelelően ismerteti meg a kötetet a tanulókkal a történeti források, a régi dokumentumok (fényképek és iratok) és interjúrészletek értelmezését, használatát. A fejezetekben a fontos információk vastagon vannak szedve és a fejezetek végén összefoglaló kérdések segítik az olvasottak megértését, strukturálását. A kötet elsősorban a történelem és a környezetismeret órákon lehet nagy segítség, de tartalmi felépítéséből adódóan a fejezetek több tantárgy tanításakor felhasználhatók. A *Török béklyóban* című fejezet például kiváló kiegészítője lehet a történelemtankönyv török hódoltság idejéről szóló részeinek. Az előd település példáján keresztül megismerhető a XVI. századi településkép, a házak és lakóik élete, a megélhetési lehetőségek, a falvak elnéptelenedése. A *Népi kultúra, népszokás, hagyomány* című fejezet az ének, környezetismeret, irodalom, nyelvtan tantárgyakhoz kínál kiegészítő anyagot és található benne a kulturális hagyományápoláshoz is segítséget: például betlehemes leírást betlehemes énekekkel és a húsvéti ünnepkörből lajosmizsei gyűjtésű locsolóverset. A kötet a Lajosmizséről szóló, illetve a városhoz kapcsolódó helytörténeti kiadványok jegyzékével zárul, amely minden olvasónak irányt mutat a további ismeretszerzéshez.

„Nagyon bízunk benne, hogy a könyv megismerése egy megalapozott és egészséges lokálpatrióta tudat kialakulását eredményezi [...]. Reményeink szerint ez az összetartó erő barátságosabbá, élhetőbbé, 'lajosmizsei-tudatúbbá' teszi az itt élőket, s így egyre kevesebben származnak majd el közülünk, a jó hírünk pedig mágnesként vonzza majd a lakóhelyet keresőket, vagy a visszatérni szándékozókat” – írta a könyv előszavában Kollár Csaba, a Mizsetáp Kft. tulajdonos-ügyvezetője, aki a könyv kiadását vállalta. Pozitív példa, hogy közösségépítő célzattal – hiánypótlásként – egy ilyen mű magánkiadásban jelenik meg.

(*Kürti László: Lajosmizse. Jászok a Kiskunság peremén. Általános iskolai olvasókönyv 5–8. osztály. Mizsetáp Mezőgazdasági Kft., Lajosmizse, 2016. 183 old.*)

Sági Norberta